

Voedselbosbouw

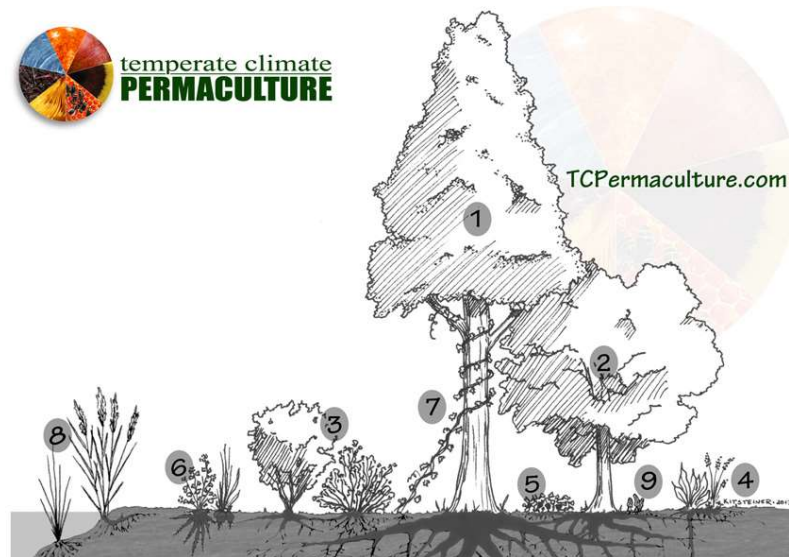
Kansen voor agrarische productie

Presentatie Wouter van Eck
Meet Up Agroforestry Netwerk Nederland
Almere, 29 september 2022

Wat is een voedselbos?

- Door mensen ontworpen, gericht op voedselproductie
- Gedomineerd door polycultuur van meerjarige, houtige soorten (agroforestry)
- Benut ecologische principes van een natuurlijk bos (biomimicry & agro-ecologie)
- Functioneert zonder externe inputs (als mest, pesticiden)

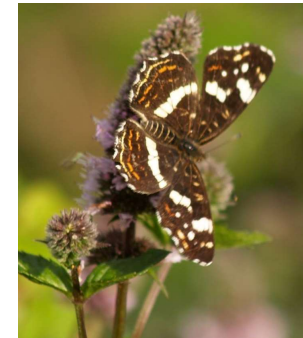

Nine Layers of the Edible Forest Garden

1. Canopy/Tall Tree Layer	6. Underground Layer
2. Sub-Canopy/Large Shrub Layer	7. Vertical/Climber Layer
3. Shrub Layer	8. Aquatic/Wetland Layer
4. Herbaceous Layer	9. Mycelial/Fungal Layer
5. Groundcover/Creepers Layer	

Landbouw en natuur versterken elkaar

ECOLOGIE ALS BASIS

- Goed ontwerp biedt leefplek voor veel soorten
- Bestuiving, natuurlijk plaagbeheer
- Opbouw bodemvruchtbaarheid

MENSEN

- Voedselproductie
- Verbeteren waterhuishouding
- Broeikasgassen vastleggen
- Gezond leefmilieu
- Mooi landschap

Voedselbos Ketelbroek 2009

Voedselbos Ketelbroek 2017

Voedselbossen van belang voor biodiversiteit

Foto 1. Overzichtsfoto voedselbos Ketelbroek uit najaar 2014 (foto: Wouter van Eck).

In 2009 werd het eerste voedselbos van Nederland gerealiseerd nabij Groesbeek. Twee particulieren kochten een 2,4 ha grote maïsakker om deze volledig om te vormen naar een alternatief landbouwsysteem: een voedselbos. Het uitgangspunt is samenwerken met de natuur, in plaats van natuur tegenwerken. Maar kan dit landbouwsysteem ook een plaats bieden aan inheemse flora en fauna: is het volledig natuurinclusief?

Jeroen Breidenbach,
Emma Dijkgraaf,
Bastiaan Rooduijn,
Roos Nijpels-Cieremans
& Arjen Strijkstra

Geleidelijk groeit de maatschappelijke vraag tot verduurzaming van de landbouw

gebruik van mest overbodig wordt en stormschade beperkt blijft.

oblonga) en Zwarte els (*Alnus glutinosa*). Mogelijke belasting met bestrijdingsmidde-

Artikel in *De Levende Natuur*, jaargang 118 nr 3 (2017), blz. 90 – 93, gebaseerd op afstudeeronderzoek 'Voedselbossen: rijk voor mens en natuur?' door Jeroen Breidenbach en Emma Dijkgraaf (Van Hall Larenstein, Wild Life Management, Leeuwarden 2016)

Voedselbos Ketelbroek zomer 2018

Kroosjespruim (*Prunus cerasifera*), zeer productief tijdens de hete & droge zomer van 2018, 2019 & 2020.

Voedselbos Ketelbroek levert oogsten aan:

- restaurant De Nieuwe Winkel
- Brouwerij Nevel
- filiaal van Ekoplaza in Nijmegen

Ondertekening 'Green Deal Voedselbossen' (Provinciehuis Flevoland, Lelystad, 23 november 2017)

Partners onder meer Rijksoverheid, Provincies, Waterschappen, Staatsbosbeheer, WUR, Van Hall Larenstein, NIOO-KNAW, Stichting Voedselbosbouw. Maatschap Ketelbroek is deelnemer als 'koploperbedrijf'.

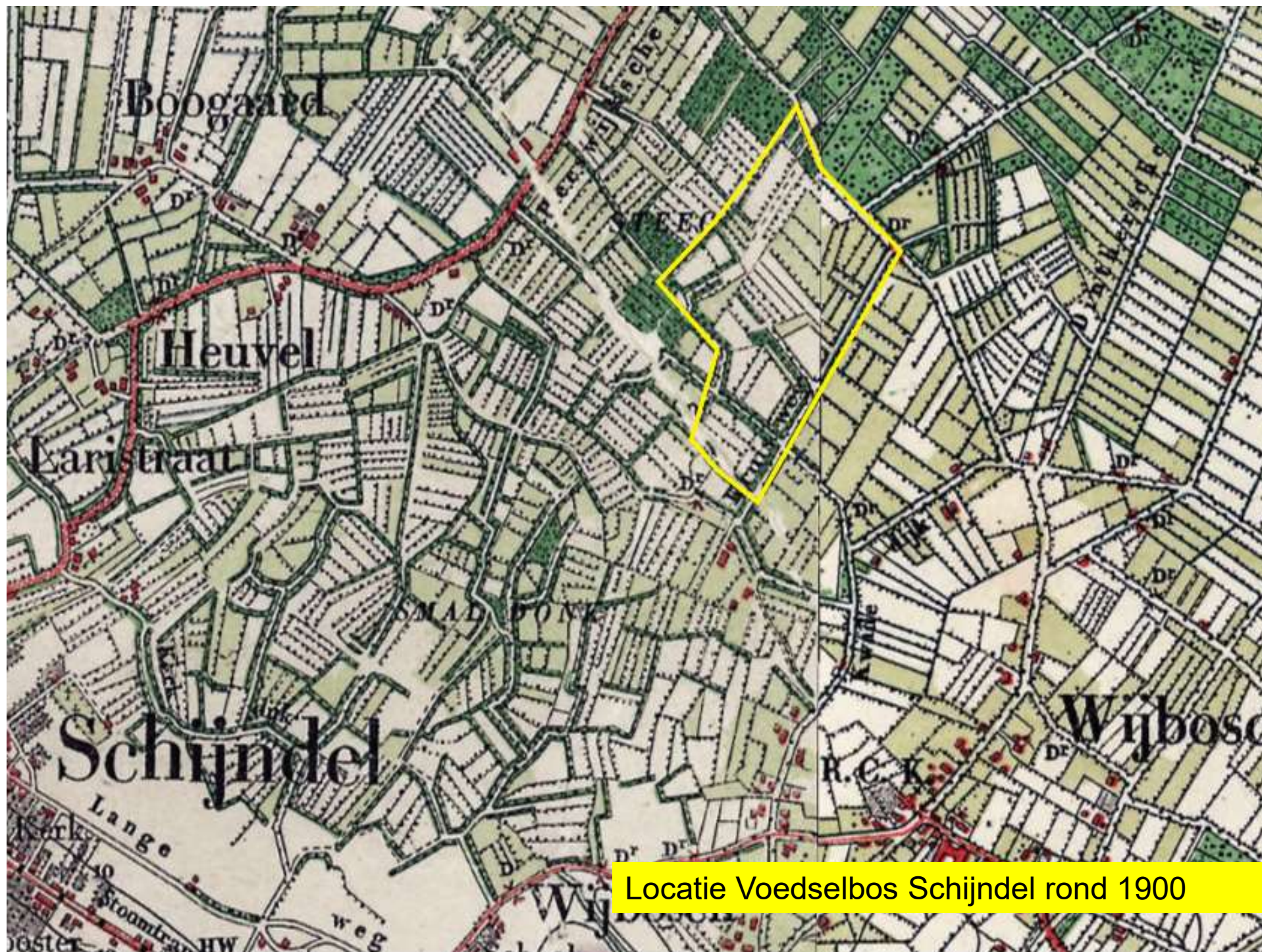
Gewascode 1940 'Voedselbos' (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland – Ministerie LNV)

- Minimaal 0,5 hectare aaneengesloten;
- Gedomineerd door kruinbomen;
- Minimaal drie andere vegetatielagen (als struiken, secundaire bomen, klimmers, kruidachtigen ...);
- Voedselproductie centraal;
- Geen veehouderij en geen bemesting;
- Geen kerende grondbewerking

Voedselbos Schijndel

- Gezamenlijk project van Stichting Voedselbosbouw Nederland, HAS Den Bosch en Groenontwikkelfonds Brabant.
- Totaal 20,25 hectare
- Pacht (20 jaar) conform spelregels Ondernemend Natuurwerk provincie Noord-Brabant
- Partner: bedrijfscateraar VITAM
- Informatie actief delen met geïnteresseerde agrariërs!

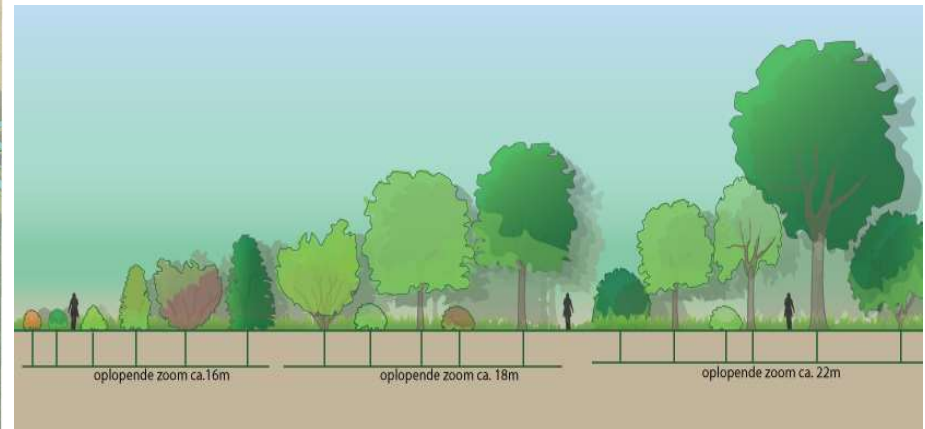

Locatie Voedselbos Schijndel rond 1900

Schets Voedselbos Schijndel

- 2 kavels (16 en 4 hectare)
- Beperkt deel opengesteld, grotendeels agrarische productie plus natuur
- www.voedselboschijndel.nl

Is een voedselbos een alternatief voor boeren die het anders willen doen?

Voedselbos Is een voedselbos een alternatief voor boeren die anders willen of moeten ondernemen? „Er is een gezonde dosis argwaan.”

nrc

✎ Addie Schulte ⌚ 21 juli 2022 ⌚ Leestijd 4 minuten

'Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw'

- De Terp, Erichem, Gelderland (4,5 ha)
- Loonse Bos, Helvoirt, Noord-Brabant (3 ha)
- Leuker Voedselbos, Baexem, Limburg (5 ha)
- Voedselbos Vierhoeven, Roosendaal, Noord-Brabant (8 ha)
- Ziedewij, Barendrecht, Zuid-Holland (6 ha)
- Voedselbos Baarle-Nassau, Noord-Brabant (6 ha)
- Binnenbos, Driebergen, Utrecht (4 ha)
- Beheerlyckheid, Brouwershaven, Zeeland (14,3 ha)
- Zonnegood, Ens, Flevoland (5,5 ha)
- De Bongerd, Echt, Limburg (5 ha)
- Hei15, Sint Geertruid, Limburg (5 ha)
- Lingehout, Geldermalsen, Gelderland (8,5 ha)
- Luboschland, Ransdaal, Limburg (5 ha)
- Voedselbos Pickensteeg, Esch, Noord-Brabant (8 ha)
- Voedselbos Achterhoek, Neede, Gelderland (11,3 ha)
- Lust en Last, Sommelsdijk, Zuid-Holland (5 ha)
- Voedselbos De Roestelberg, Kaatsheuvel, Noord-Brabant (20 ha.)
- Voedselbos Biesterhof, Millingen, Gelderland (5 ha)
- Voedselbos Glanerbeek, Glane, Overijssel (15 ha)

Doel: in 2019 – 2024 minimaal 150 ha. voedselbossen op landbouwgronden in Nederland

- I.s.m. agrariërs en eigenaren met toegang tot landbouwgrond!
- Ondersteuning bij:
 - a) Ontwerp
 - b) Planologie en regelgeving
 - c) Ondernemingsplan en afzet
 - d) Plantenlijst en aanplant
 - e) Co-financiering plantgoed
 - f) 'Training on the job'
- Financiers: St. Voedselbosbouw, St. DOEN, Greenchoice, Gieskes-Strijbis Fonds, Trees for All, donateurs

VOEDSELBOS DE TERP

Op deze 4,5 hectare groeit het voedselbos van boerderij De Terp. Dit voedselbos is ontworpen door Stichting Voedselbosbouw Nederland in het kader van het programma Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw. Het ontwerp omvat 20 eetbare soorten die we in de herfst kunnen oogsten en vermarkten in speciale voedselbospakketten.

WALNoot

Akkerbouwbedrijf Zonnegoed Ens, Flevoland

Foto Martijn de Jonge, september 2022

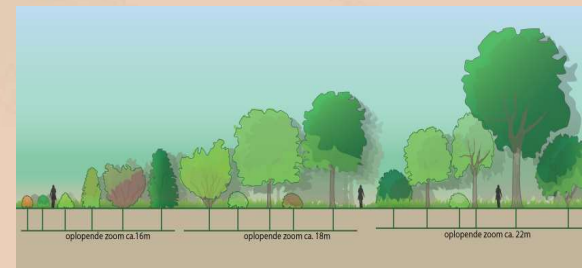
Biesterhof, Millingen a/d Rijn

Schetsontwerp
Vernieuwende landbouw

Bodemtype: zware zavel, lichte klei
Grondwatertrap:

LEGENDA

- Perceelgrens voedsellandschap
- Recreatief/onderhoudspad
- Bestaande weg
- Zichtas
- Woonhuis met schuur
- Parkeerplaats
- 1 Tuinderij met 2 tunnelkassen
- 2 Educatief voedselboslandschap
- 3 Productief voedselboslandschap
- 4 Rijenteelt
- Watergang
- Natuurvriendelijke oever
- Struweelhaag
- Struweelrand
- Elzensingel
- Akkerrand
- Compost lab
- Poel

Land
van
Ons

Schetsontwerp: Claudi Rudolf, Howard Koster en Wouter van Eck
Plankaart: Susan de Liefde, juli/augustus 2022

0 50 150m

De (mogelijke!) hindernisbaan voor initiatiefnemers agrarische voedselbossen

Afhankelijk van locatie risico op beperkende regelgeving

- Open 'cultuurlandschappen' (bestemmingsplan gemeente)
- Misverstanden rond archeologie (bestemmingsplan gemeente)
- Herplantplicht (natuurbeschermingswet, provincie)

Kennisgebrek en vooroordelen bij sommige

- agrariërs
- banken
- kennisinstellingen (verouderde inzichten, versnipperde vakgebieden)
- overheden (gescheiden 'beleidssilo's') (vb landbouw versus natuur, bossenstrategie apart van stikstofbeleid)

Ecosysteemdiensten worden (nog) niet gehonoreerd

Kost gaat voor de baat uit, opbrengsten pas na 5 a 7 jaar (i.t.t. afzetkansen...)

Meer informatie

"Voedselbossen: handleiding wet- en regelgeving" (Juni 2021)
www.greendealvoedselbossen.nl

35 925 XIV

**Vaststelling van de begrotingsstaten van het
Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit (XIV) en het
Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2022**

Nr. 85

**GEWIJZIGDE MOTIE VAN HET LID BECKERMAN C.S. TER
VERVANGING VAN DIE GEDRUKT ONDER NR. 38**

Voorgesteld 7 december 2021

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in de Bossenstrategie een beleidsambitie van minimaal 1.000 hectare voedselbos is opgenomen;

overwegende dat voedselbosbouw een natuurinclusieve vorm van kringlooplandbouw is die plaatselijke biodiversiteit ondersteunt en een veelbelovend verdienmodel voor boeren laat zien;

verzoekt de regering zich in te spannen de benodigde financiële middelen vrij te maken voor de verdere uitbreiding van het aantal hectare voedselbossen door bekwame uitvoeringsorganisaties met praktijkervaring,

en gaat over tot de orde van de dag.

Beckerman
Boswijk
De Groot
Grinwis
Koekoek
Vestering
Thijssen
Bromet

www.voedselbosbouw.org
www.greendealvoedselbossen.nl